

ՍՈՒՐՔ ՖԱԿՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍ ՄԱՅՐ ԿԵՂԵՅԻ

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆԷՆ ԵՏՔ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԿԻՐԱԿԻ

21 ՄԱՅԻՍ 2017

Կիրակնօրեայ Ընթերցումներ
«Ուխտին Տապանակը» (27)
Ծանուցումներ

Էջ 1
Էջ 2
Էջ 4

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ
«ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԵՐԸ»
ԳԻՐՔԷՆ
(20.17-38)

Միլետոսէն Պօղոս լուր ղրկեց Եփեսոս եւ եկեղեցւոյ երէցները իր քով կանչեց: Երբ անոնք եկան, ըսաւ անոնց.

«Դուք անձամբ գիտէք թէ Ասիա գալուստ առաջին օրէն ի վեր ի՛նչպէս վարուեցայ ձեզի հետ, ամբողջ այս ժամանակամիջոցին: Ամենայն խոնարհութեամբ եւ յաճախ արցունքով ծառայեցի Աստուծոյ, հրեաներու նիւթած բոլոր փորձութիւնները կրելով: Գիտէք թէ բնաւ չքաշուեցայ ձեզմէ, օգտակար բաներու մասին խօսեցայ եւ սորվեցուցի ձեզի, հրապարակաւ ըլլայ թէ տան մէջ: Թէ՛ հրեաներուն եւ թէ՛ հեթանոսներուն տուի նոյն վկայութիւնը եւ պատգամը՝ ապաշխարութեամբ Աստուծոյ դառնալու եւ մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի հաւատալու:

«Հիմա, ահաւասիկ, Սուրբ Հոգիին մղումով երուսաղէմ կ'երթամ: Ձեմ գիտեր թէ հոն ի՛նչ պիտի պատահի ինծի: Միայն գիտեմ թէ ամէն մէկ քաղաքի մէջ Սուրբ Հոգին կ'ազդարարէ ինծի՝ ըսելով թէ բանտարկութիւն եւ նեղութիւն կը սպասեն ինծի: Բայց հոգս չէ. ինծի համար կարեւորը կեանքս չէ, այլ կ'ուզեմ ուրախութեամբ իր վախճանին հասցնել սկսած

գործս, այն պաշտօնը որ Տէր Յիսուս տուաւ ինծի՝ Աստուծոյ շնորհքը աւետարանելու:

«Հիմա գիտեմ թէ այսուհետեւ պիտի չտեսնէք զիս: Եկայ ձեզի բոլորիդ, շրջեցայ եւ Աստուծոյ արքայութիւնը քարոզեցի, եւ ահաւասիկ կը

յայտարարեմ այսօր թէ խիղճս հանդարտ է, որովհետեւ առանց քաշուելու յայտնեցի ձեզի Աստուծոյ կամքը: Հսկեցէ՛ք ձեր անձերուն եւ ձեր ամբողջ հօտին, որուն տեսուչ կարգեց ձեզ Սուրբ Հոգին: Հովուեցէ՛ք Քրիստոսի եկեղեցին, զոր ան իր արեամբ գնեց: Որովհետեւ գիտեմ թէ իմ մեկնումէս վերջ յափշտակիչ գայլեր պիտի մտնեն ձեր մէջ, որոնք պիտի չխնայեն հօտին: Ձեր մէջէն

եւս պիտի ելլեն շատեր որոնք սխալ բաներ պիտի ուսուցանեն, հաւատացեալները իրենց ետեւէն տանելու համար: Հետեւաբար արթուն եղէ՛ք, յիշեցէ՛ք թէ ի՛նչպէս երեք տարի անդադար գիշեր ու ցերեկ արցունքով խրատեցի իւրաքանչիւրդ: Եւ հիմա ձեզ կը յանձնեմ Աստուծոյ եւ իր շնորհքի աւետարանին, որ կրնայ ձեզ հոգեւորապէս աճեցնել եւ իր բոլոր սուրբերուն ժառանգակից դարձնել: Ոեւէ մէկու արծաթին, ոսկիին կամ հագուստին չցանկացի: Դուք ինքնին գիտէք թէ իմ այս ձեռքերովս շահեցայ եւ հոգացի թէ՛ իմ եւ թէ՛ ընկերակիցներուս պէտքերը: Եւ կեանքիս օրինակով ցոյց տուի՝ թէ այսպէս պէտք է աշխատիլ եւ տկարներուն օգնել, յիշելով Տէր Յիսուսի այն խօսքը, թէ “Աւելի երջանկաբեր է տալը քան առնելը”»:

Իր խօսքը վերջացնելէ ետք, Պօղոս բոլորին հետ ծունկի եկաւ եւ աղօթեց: Բոլորը սկսան լալ եւ Պօղոսի վզին փաթթուելով կը համբուրէին զինք: Կը մորմոքէին մանաւանդ անոր համար որ կ'ըսէր՝ թէ այլեւս զինք պիտի չտեսնեն: Ապա անոր ընկերակցեցան մինչեւ նաւ:

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ
ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱՄԱԿԷՆ
(3.1-6)

Տեսէք, թէ ի՛նչպիսի սիրով Հայրը մեզ սիրեց, ուզելով որ Աստուծոյ որդիներ

... հիմա ձեզ կը յանձնեմ Աստուծոյ եւ իր շնորհքի աւետարանին, որ կրնայ ձեզ հոգեւորապէս աճեցնել եւ իր բոլոր սուրբերուն ժառանգակից դարձնել:

կոչուինք, եւ արդարեւ Աստուծոյ որդիներն ենք: Աշխարհը մեզ չի ճանչնար, որովհետեւ չճանչցաւ զայն:

Սիրելիներ, այժմ Աստուծոյ որդիներ ենք: Թէ ի՛նչպէս պիտի ըլլանք յետոյ՝ չենք գիտեր տակաւին. բայց գիտենք, թէ երբ

Ով որ կը մեղանչէ՝ Աստուծոյ օրէնքը կը խախտէ, եւ մեղքը ինքնին օրէնքին խախտումն է:

Քրիստոս յայտնուի՝ իրեն նման պիտի ըլլանք, որովհետեւ զինք պիտի տեսնենք իր իսկութեան մէջ: Ով որ այս յոյսը ունի՝ ինքզինք կը մաքրէ, ինչպէս որ Քրիստոս ինք մաքուր է:

Ով որ կը մեղանչէ՝ Աստուծոյ օրէնքը կը խախտէ, եւ մեղքը ինքնին օրէնքին խախտումն է: Գիտէք թէ Քրիստոս յայտնուեցաւ մեր մեղքերը ջնջելու համար, եւ

թէ իր մէջ մեղք չկայ: Ով որ Քրիստոսի միացած կը մնայ՝ չի մեղանչեր. իսկ ով որ կը մեղանչէ՝ զայն երբեք տեսած ու ճանչցած չէ:

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆԷՆ
ԸՍՏ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ
(9.39-10.10)

Յիսուս ըսաւ. «Աշխարհ եկայ յայտնելու թէ որո՛նք են կոյրերը եւ որոնք՝ տեսնողները. որպէսզի կոյրերը տեսնեն եւ անոնք որ կը տեսնեն՝

կուրնան»: Փարիսեցիներէն ոմանք որոնք իր շուրջն էին, լսեցին ասիկա եւ հարցուցին.

«Արդեօք մե՞նք ալ կոյր ենք»: Յիսուս անոնց պատասխանեց. «Եթէ կոյր ըլլայիք, մեղք պիտի չունենայիք. բայց քանի կ'ըսէք թէ կը տեսնէք, կը նշանակէ թէ ձեր մեղաւոր ըլլալը կը հաստատէք»:

«Հաստատ գիտցէք, ան որ ոչխարներուն փարախը դռնէն չի մտներ, այլ ուրիշ տեղէ կը մագլցի, անիկա գող է եւ աւազակ. իսկ ան որ դռնէն կը մտնէ, անիկա ոչխարներուն

հովիւն է: Դռնապանը դուռը կը բանայ անոր եւ ոչխարները իր ձայնին կը հետեւին: Իրենց անուններով կը կանչէ իր ոչխարները եւ դուրս կը տանի զանոնք: Եւ երբ իր ոչխարները դուրս կը հանէ, ի՛նք կ'առաջնորդէ, եւ ոչխարները կը հետեւին իրեն, որովհետեւ իր ձայնը կը ճանչնան: Օտարին չեն հետեւիր. ընդհակառակը, կը փախչին անկէ, որովհետեւ օտարներուն ձայնը չեն ճանչնար»:

Յիսուս այս առակը խօսեցաւ անոնց, սակայն անոնք չհասկեցան թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզէր իրենց: Ուստի Յիսուս կրկին ըսաւ անոնց. «Հաստատ գիտցէք, թէ ե՛ս եմ ոչխարներուն դուռը:

«Հաստատ գիտցէ՛ք, թէ ե՛ս եմ ոչխարներուն դուռը»:

Բոլոր անոնք որոնք ինձմէ առաջ եկան, գող էին եւ աւազակ. բայց ոչխարները անոնց չհետեւեցան: Ես եմ դուռը. ով որ ինձմէ անցնելով ներս մտնէ՝ պիտի փրկուի. պիտի մտնէ եւ ելլէ եւ ճարակ գտնէ: Գողը կու գայ միայն գողնալու, սպաննելու եւ փճացնելու համար: Ես եկայ որպէսզի կեանք ունենան, եւ լեցուն կեանք ունենան»:

«Ես եկայ որպէսզի կեանք ունենան, եւ լեցուն կեանք ունենան»:

«ՈՒԽՏԻՆ ՏԱՊԱՆԱԿԸ»

ԿԻՐԻԿՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԻԱԷ ԱՆԹԻՐԿԱ
ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐՆԻԿ ԱՒ. Ք. Գ.

«ԲԱՐԵԲԱՍՏԻԿ ԹՈՒԱԿԱՆ»ԷՆ
ԿԻՐԻԿՈՅ ԱՂԷՏԸ

2

«Բռնութեան, հալածանքի, անիրաւութեան դասական աշխարհը»³⁶⁸, կամ Օսմանեան Կայսրութիւնը Համիտի 32-ամեայ սուլթանութեան ժամանակ՝ պարզապէս հիմնովին հակառակ էր Սահմանադրական ազատութեան³⁶⁹:

Վարչակարգին տակ հեծեցին օսմանեան թէ՛ գաւառները եւ թէ՛ մայրաքաղաքը: Կացութիւնը անհանդուրժելի էր գրեթէ բոլորին համար, ներառեալ՝ թուրքերուն: Եւ, ինչպէս գիտե՛լ տրուած է, Կայսրութեան ընթացքին ու «երկրին բախտին վրայ» ազդելու կարողութիւնը թուրքինն

էր, որ կանուխէն սկսած եւ օրըստօրէ աւելի տարածած էր իր դժգոհութիւնը, զայրոյթը եւ ըմբոստութիւնը³⁷⁰:

Երիտասարդ թուրք ընդդիմադիրներ 1887-ին կազմած էին գաղտնի կազմակերպութիւն մը՝ «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն Ընկերակցութիւն» անունով, որմէ 20-րդ դարուն սկիզբը պիտի ծնէր Օսմանեան Իթթիհատ վէթէրաքը (Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն) կուսակցութիւնը³⁷¹: Անոր կեդրոն կը դառնար Սեւանիկը, ուր շարժումին գլուխը անցած էին կրօնքով իսլամ եւ ծագմամբ հրեայ տեղացի վաճառականներ³⁷²:

Կուսակցութիւնը պիտի տարածուէր թուրք մտաւորականներու, կառավարական պաշտօնեաներու եւ սպաներու մէջ: Մանաւանդ այս վերջիններուն պատճառով է, որ «իրաց ելքը» փոխուեցաւ ի նպաստ ընդդիմադիրներուն³⁷³:

Իթթիհատը իր ծրագիրներուն «գործակից» ունեցաւ հայ կուսակցութիւնները³⁷⁴, որոնք շահագործուեցան, թէեւ՝ ըստ սովորութեան՝ հակառակ կարծիքի է թրքամէտ պատմագրութիւնը³⁷⁵:

Յեղաշրջումի մը հովը ելած էր մէջտեղ, երբ յանկարծ շնորհիւ Կայսերական Բարձրագոյն կամքին ու արտօնութեան՝ «ազատութեան շունչ մը» փչեց, յետ «երկար տարիներ չարաշուք սեւ մթնոլորտի մը տակ» ժողովուրդին քաշկռտուելուն³⁷⁶: 11 Յուլիս 1908-ին, Սուլթանը աճապարեց «թերթերու հասարակ լուրերու կարգին»՝ երկտողով մը յայտարարել տալ, թէ 1878-ին խափանուած Օսմանեան երեսփոխանութիւնը նորէն գումարել կը հրամայէր³⁷⁷: Այս լուրը «եկեկտրական ամենագեղազանց ոյժով մը» ցնցեց ժողովուրդը³⁷⁸ եւ տարածուեցաւ արագօրէն:

Ահաւասիկ նկարագրութիւն մը՝ ուրախութենէ խելացնոր փղձկումի եւ արցունքներու այն օրէն³⁷⁹: «Մայրաքաղաքիս ամբողջ ժողովուրդն հոգևով սրտով ի մի ձուլուած, թափօրներ կազմելով, ընդարձակածալ Պոլսոյ մէկ ծայրէն միւսը շրջելով, Կայսերական Պալատէն, Բարձր Դռնէն սկսեալ բոլոր կառավարական պաշտօնատուները, Պատրիարքարանները եւայլն դիմելով, իրենց աննկարագրելի ուրախութիւնը ցոյց տալու, շնորհակալութիւն յայտնելու, եւ նոյնիսկ երգումներ պահանջելու եւ ստանալու համար, մեծ ու պզտիկ պաշտօնատարներէն՝ թէ անոնք պիտի պաշտօնավարեն այսուհետեւ Սահմանադրութեան սկզբունքին հետեւողութեամբ, այն է՝ Տէրութեան եւ ժողովրդեան շահերը պիտի պաշտպանեն, առանց չարաշահութեան ու առանց կեղեքումի»³⁸⁰:

Վերջապէս, «իր գաւակներ»էն «ծածկուած երես»ը Սուլթան Համիտի՝ երեւցած էր եւ ըսած. «Ազգիս ազատութիւն շնորհելով, ե՛ս ալ ինքզինքիս տուած եղայ ազատութիւն, որմէ զրկուած էի երեսուն տարիէ ի վեր: Ես ազգս կը սիրեմ: Վատեր զիս մինչեւ հիմա խաբեր են: Ասկէ ետք ես ազգիս ու ազգս ինծի հետ պիտի ապրինք: Անոր հաւատարմութեան վրայ վստահ եմ»³⁸¹: Այսպիսի խաբեբայութիւն մը արժանի էր, անկասկած, սա բացազանչութեան. «Փատիշահը, չօ՛գ եաշա»: Ու Փատիշահը ելլաւ փութացած «հարիւր հազարաւոր» մարդոց օշարակ եւ պիսքուի բաշխել հրամայած էր: Հրամանն ալ իսկոյն կատարուած էր ու շատ փաշաներ անձամբ սպասարկած էին³⁸²...

Արդարեւ, Իթթիհատի յեղափոխութիւնը պատմութեան «ամենէն տարօրինակ դէպքեր»էն մէկն էր³⁸³: Որովհետեւ անիկա չէր նախատեսուած գոնէ իր վերջին դիպման ու ժամանակին մէջ: Յիրաւի, նոյնիսկ տեղի չունեցաւ անիկա. Սուլթան Համիտ չգահազրկուեցաւ, այլ ստիպուեցաւ խորհրդարանը կանչել եւ հրաժարիլ իր իշխանութեան մեծ մասէն³⁸⁴:

1878-էն «յարմար առիթի մը ձգուած» խորհրդարանին գումարման առիթով, «ժամանակ» օրաթերթին մէջ, Ռուբէն Զարդարեան «Ողջո՛յն խորհրդարանին» վերնագրութեամբ երազատես հռետորաբանութիւն մը ձգած է. ահա հատուած մը. «Յաղթանակն է ժողովուրդին՝ որ մենք կ'ողջունենք բոլոր սրտով ու բոլոր ցնծութեամբ. յաղթանակը՝ ժողովրդապետական սկզբունքին, առարկայ մինչեւ հիմա անհաշտ ատելութեան, հալածանքի ու արակոնական բանադրանքի: Դեռ երէկ արհամարհանք ու հեգնութիւն էր միայն իմաստը ժողովուրդ բացատրութեան, եւ բանդագուշանք ու ցնորք միայն՝ ժողովրդային իշխանութիւնը: Կամագուրկ եւ անմիտ նախիր մըն էր միլիոնաւոր այն բազմութիւնը՝ որ մարդկային ստուերով լոկ կ'անցնէր արեւուն տակէն ու ամէն առաւօտ սպանդային ոչխարի մը տանջանքով կը բանար աչքն այս արեւուն. անհոգի, անուժ զանգուած մըն էր բովանդակութեամբ՝ որ անուն չունէր, որ նշանակութիւն ու գին կորսնցուցած էր, որ համր էր, որ ստրուկ էր... Մենք կ'ողջունենք, ուրեմն, յաղթանակը այն գաղափարին՝ որ կրցաւ բռնաւորներն իրենց պատուանդանէն ժողովուրդին ոտքերուն առջեւ նետել եւ հրամայողի ու հպատակի անպատիւ յարաբերութեան փոխարէն հաստատել ժողովրդական ներկայացուցչութեան եւ ժողովրդական պատասխանատուութեան իշխանութիւնը»³⁸⁵:

Եւ ժողովուրդին ոտքերուն առջեւ

նետուած բռնաւորներուն գլուխը՝ Սուլթանը խորհրդարան մտաւ «խորին ակնածանք»ին մէջ ծերակուտականներուն, նախարարներուն, դեսպաններուն եւ միւս ներկաներուն: «Առոյգ երեւոյթ»ով օթեակին մէջ կանգնեցաւ ան ու հրամայեց, որ Պալատին աւագ քարտուղարը կարգայ Սուլթանական Գահաճառը³⁶⁸: «Ջերմ ծափ»երու եւ «Կեցցէ»ներու պատրաստ ունկնդիրներուն ուղղուած առաջին խօսքերով՝ ինքզինք արդարացուց՝ թէ իր հաստատած Սահմանադրութիւնը գործադրութեան մէջ դժուարութիւններու բաղխած ըլլալով, եւ պետական պաշտօնեաներու կողմէ ցոյց տրուած պատճառաբանութիւններուն հետեւանքով՝ առժամապէս դադրեցուցած էր զայն. իրմէ խնդրուած էր, թէ մինչեւ որ Կայսերական երկիրներու մէջ դաստիարակութիւնն ու կրթութիւնը յառաջդիմէ եւ ժողովրդեան ընդունակութիւնը պահանջուած աստիճանին հասնի, Սահմանադրութեան գործադրութիւնը յետաձգուի: Ուստի, ինքն ալ երեսփոխանական ժողովին վերստին գումարումը յարմար առիթի մը ձգած էր, եւ ձեռնարկած Կայսերութեան ամէն կողմը դպրոցներ հաստատելու եւ կրթութեան զարգացումին մեծ զարկ տալու: Յետ արդարացման այս խօսքերուն՝ գոհաբանականօրէն աւելցուցած սա. «Փա՛ռք Աստուծոյ, այս նպատակը իրագործուեցաւ. գիտութեան լոյսը տարածուեցաւ ամէն կողմ, որուն շնորհիւ մեր ժողովրդեան իմացական մակարդակը բարձրացած ըլլալով՝ յայտնուած փափաքին համեմատ — եւ մանաւանդ վստահ ըլլալով որ այս հանրային փափաքը մեր Կայսրութեան թէ՛ ներկային եւ թէ՛ ապագային երջանկութիւն պիտի առթէ — , առանց

նկատի առնելու այս գաղափարին հակառակ կարծիք տածողներուն դիտողութիւնները եւ առանց տատամսելու, նորէն հրատարակեցի Սահմանադրութիւնը: Հրաման ըրի որ Սահմանադրութեան պահանջումին համեմատ՝ նոր ընտրութիւններ կատարուելով, Երեսփոխանական Ժողովը նիստի հրաւիրուի»³⁶⁷:

Լուսամիտ եւ գորովալից Սուլթանը տարի մըն ալ պիտի մնար իր գահին վրայ եւ իր դիւական խաղերով կացութիւնը շրջելու ձգտիլ: Սակայն պիտի իյնար...:

(Շարունակելի 27)

ԱՂԲԻԻՐՆԵՐ ԵՒ ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

368.- Ար, Տաֆկահայֆ, Յուլիս-Օգոստոս, 1908, է 720:

369.- Անդ:

370.- ՕԱԳ, յօդ. 3101, ս 5376:

371.- SHOT, է 256:

372.- ՕԱԳ, ս 5378:

373.- Ն, ս 5376:

374.- ՓՀՊ, էէ 493-494:

375.- SHOT, է 265:

376.- Ազատութեան Տօնը, Բն, 16 Յուլիս, 1908, է 1: Յետ այսու՝ ԱՏ:

377.- ՕԱԳ, յօդ. 3101, ս 5377:

378.- ԱՏ, է 1:

379.- Անդ:

380.- Անդ:

381.- Սէլամլըգի Արարողութիւնը, Բն, 19 Յուլիս, 1908, է 2:

382.- Ն, է 2:

383.- SHOT, է 266:

384.- Անդ:

385.- Ռուբէն Զարդաբան, «Ողջո՛յն Խորհրդարանին», Ժամանակ (Ժկ), 5 Դեկտեմբեր, 1908, էջ 1:

386.- Ը, է 3:

387.- Անդ:

ՀՈԳԵԳԱԼՍԵԱՆ ՏՕՆ

Կիրակի, 4 Յունիս 2017

Սկիզբ Ս. Պատարագին՝ ժամը 10.30

ՅԸՆԹԱՑՍ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ

ՍԱՐԿԱԲԱԳԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

կը կատարէ

Գերշ. Տ. Բարգէն Սրբազան Արքեպիսկոպոս

Առաջնորդ Գանատայի Հայոց Թեմին

Կիսասարկաւագութենէ Սարկաւագութեան կը կոչուին

Թորոս Պապիկեան, Կարօ Նոյսուտեան,

Մուրատ Սանոսեան եւ Կորիւն Գոյունեան